

Művészeti témájú bölcsész hallgatói dolgozatok a debreceni egyetemen 1914–1949

Pályamunkák, tanári szakdolgozatok és doktori értekezések

Az egyetemi oktatók tevékenységének egyik legkönnyebben vizsgálható mutatója bármely korszakban a vezetésükkel készült írásbeli dolgozatok száma, tárgya és eredménye, ezért kutatást¹ végeztünk a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Bölcsészettudományi és Természettudományi Könyvtárának Kézirattárában. Eredményeinket ebben a tanulmányban foglaltuk össze. Megállapításainkat az összes 1914–1949 közötti hallgatók által készített bölcsészkarai dolgozat figyelembevételével tettük. A kézirattári dolgozatok alapadatait összefoglaló kötetből² azonban már nem minden munka lelhető fel itt e gyűjteményben, ezért munkánk alapvetően két részből állt. Egyrészt mivel a jelenleg itt már nem kézbe vehető dolgozatokat elolvasni nem állt módunkban, így csak azok rendelkezésre álló adataival – cím, szerző, bíráló neve (ha ismert), érdemjegy, benyújtás dátuma – tudunk dolgozni. Másrészt az irattárban megtalálható dolgozatokat alaposan tanulmányoztuk, a róluk készült és (még) meglévő tanári értékeléseket elolvastuk, elemeztük.³

Az alábbi táblában bemutatjuk, hogy a művészeti témájú bölcsészkarai hallgatói dolgozatok milyen műfajban, tárgyban és számban készültek 1914 és 1949 között.

¹ A tanulmány a szerző *A debreceni egyetem bölcsészkarán oktató tanárok művészeti, művészetelméleti és művészetpártolói tevékenysége 1914–1949* című, készülő doktori értekezésének egyik fejezete.

² Módos László (1955, szerk.) *A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem könyvtárának évkönyve 1954. 2. rész. Kézirat – A Debreceni Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karához benyújtott pályamunkák, tanári szakdolgozatok és doktori értekezések bibliográfiája 1914–1950. DE ENK BTK és TTK Kézirattára.*

³ A kézirattárban már nem fellelhető doktori disszertációk a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár törzsgyűjteményében megtalálhatóak.

► *Educatio* 2016/3. Tamusné Molnár Viktória: *Művészeti témájú bölcsész hallgatói dolgozatok a debreceni egyetemen 1914–1949*, 434–443. pp.

1. táblázat: A debreceni tudományegyetem bölcsészettudományi karán készült összes művészeti témájú hallgatói dolgozat műfajonként és tantárgyanként 1914–1949

Tantárgy	Dolgozat típusa			
	Pályamunkák	Tanári szakdolgozatok	Doktori értekezések	Összesen
Magyar irodalom	2	7	5	14
Francia nyelv és irodalom	1	12	4	17
Latin nyelv és irodalom	0	4	1	5
Olasz nyelv és irodalom	0	1	1	2
Német nyelv és irodalom	0	0	1	1
Filozófia	0	0	2	2
Művészettörténet	0	4	1	5
Összesen	3	28	15	46

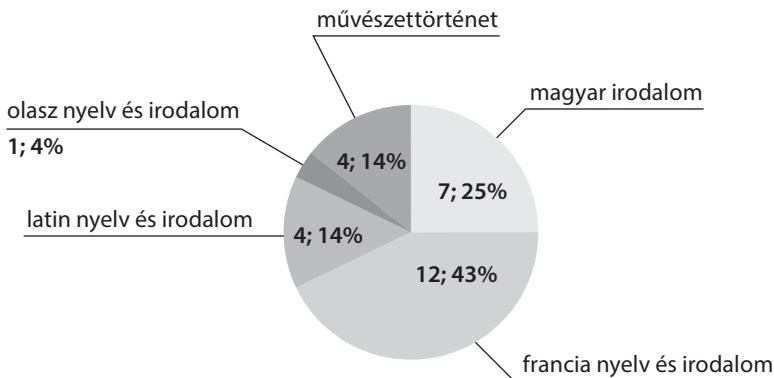
Forrás: KLTE évkönyve, 1955. 1–168., Szerk. Tamusné Molnár, 2015.

Az összes (46) 1914–1949 közötti művészeti tartalmú bölcsész dolgozathoz tehát 3 pályamunka, 28 tanári szakdolgozat és 15 doktori értekezés. 6 szakdolgozathoz készült hasonló vagy ugyanabban a témában és címmel értekezés, ebből 3 db legelső formája pályamunka volt. Mindezekből 31 dolgozat lelhető fel a DE ENK BTK és TTK Kézirattárában, melyekből 27 szakdolgozat és 4 értekezés, pályamunka nincsen.

Kutatásunk során szerettünk volna választ kapni arra a kérdésre, hogy milyen szempontok alapján, hogyan folyt a dolgozatírás folyamata az akkori oktatásban, milyen rutinnal rendelkeztek ebben a hallgatók, mennyire számíthattak segítségre tanáraiktól, tükrözi-e témaválasztásuk az egyetemen hallgatott kurzusok kedvelt vagy kevésbé népszerű tartalmát. Kíváncsiak voltunk arra is, hogy találunk-e összefüggést a művészeti tartalmakat közvetítő tanárok által kínált dolgozati témák és oktatási gyakorlatuk között vagyis, hogy a művészeti-esztétikai kurzusokat tartó oktatóknál megjelennek-e ilyen címek, illetve hogy náluk írják-e legtöbbször ilyen témákban dolgozatot a hallgatók. Vizsgáltuk az értékelési szempontokat, valamint, hogy mi alapján minősítették a dolgozatokat bírálóik.

A legtöbb művészeti témájú dolgozat francia nyelvből (37%) és magyar irodalomból (31%) készült, jóval kevesebb latin nyelvből és művészettörténetből (10-10%), kettő-kettő olasz nyelvből és filozófiából (5-5%), valamint egy darab német nyelvből (2%). Ez az arány igazolja eddigi kutatási eredményeinket, miszerint a bölcsészkar tanárai közül leginkább Hankiss János és Pap Károly professzorok egyetemi oktatási tevékenységében jelentek meg művészeti tartalmak, ezért nagy valószínűséggel ők adták meg legtöbb ilyen jellegű dolgozati témát. A benyújtott írások legnagyobb mennyiségben tanári szakdolgozatok (61%), valamint doktori értekezések (34%), s ehhez képest elenyésző a pályamunkák száma (0,7%). A dolgozatok műfaji megoszlása leginkább azt tükrözi, hogy a hallgatók tanulmányaiban a tanárra váláshoz kötelező teljesítmény volt a szakdolgozat eredményes megírása, míg doktorálni nem, így jóval kevesebben írtak értekezést; legkevesebben pedig pályamunka megírására vállalkoztak, hiszen a kiírt pályatételek címei csak kevés hallgatóhoz álltak közel.

1. ábra: A debreceni tudományegyetem bölcsészettudományi karán készült művészeti témájú tanári szakdolgozatok 1914–1949

Forrás: KLTE évkönyve, 1955. 1–168., Szerk. Tamusné Molnár, 2015.

Magyar irodalomból tanári szakdolgozatot hetet írtak, bíráló tanár minden esetben Pap Károly.

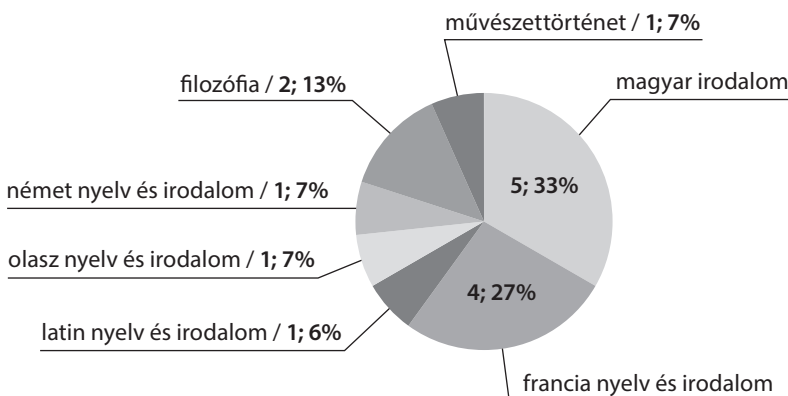
Francia nyelv és irodalom tantárgyból 12 db tanári szakdolgozat nyomára bukkantunk. Értékelő minden esetben Hankiss János volt.

Latin nyelv és irodalomból 4 db tanári szakdolgozat készült, ebből kettőt Láng Nándor, egyet Darkó Jenő és szintén egyet Bessenyei Lajos minősített.

Egy tanárjelölt írt olasz nyelv és irodalom szakdolgozatot Gaetano Trombatore bírálatával és egy másik, már végzett tanár doktori dolgozatot. Neve Wallisch Oszkár, ő később olasz nyelvi lektor lett az egyetemen és aktív, sok esetben művészeti, művészettörténeti témájú előadója a Debreceni Nyári Egyetem kurzusainak.

Művészettörténet tárgyból 4 hallgató készített tanári szakdolgozatot, ebből hárman Láng Nándor, egy fő pedig Járdányi-Paulovics István értékelésével.

2. ábra: A debreceni tudományegyetem bölcsészettudományi karán készült művészeti témájú doktori értekezések 1914–1949

Forrás: KLTE évkönyve, 1955. 1–168., Szerk. Tamusné Molnár, 2015.

Magyar irodalomból doktori értekezés 5 db készült – bíráló nincs feltüntetve. A pályamunkákból továbbfejlesztett 2 db szakdolgozat végleges formáját értekezésként nyerte el.

Francia nyelv és irodalom tantárgyból 4 db doktori értekezés (konzulens nincs feltüntetve) készült. 3 db szakdolgozatból született doktori értekezés, illetve 1 db szakdolgozat szerzője az a hallgató, aki francia nyelv és irodalom pályamunkáját előbb szakdolgozattá, majd doktori értekezéssé dolgozta tovább, és témája, illetve címe mindhárom esetben ugyanaz maradt, legfeljebb az írás nyelve változott (a pályamunka és a doktori értekezés magyar, míg a szakdolgozat francia nyelvű).

A latin nyelv és irodalom tárgy érdekessége, hogy a Darkó-jelölt hallgató Szabó Magda,⁴ később neves és sokat fordított írónő tanári szakdolgozatát doktori értekezésként is megvédte. Rajta kívül senki nem doktorált művészeti témával ebben a tárgykörben.

1 fő – Szentpéteri Kun Béla jogászprofesszor lánya, Szentpéteri Kun Ágota – doktorált művészettörténetből. Német nyelv és irodalom tárgyban 1 fő doktorált művészeti témájú értekezéssel. Végül filozófiából 2 fő írt művészetelméleti doktori értekezést.

A dolgozatok megoszlása téma szerint

Tematikai egységeket állítottunk fel a dolgozatok között a tantárgyaktól függetlenül a témák hasonlósága alapján.⁵ Ezek a következők:

- színház- és filmművészet (össz. 20 db, vizsgált 13);
- művelődés- és művészettörténeti korszakok, stílusok és műalkotások (össz. 14 db, vizsgált 9);
- ókori gondolkodók és a művészetek, ókor és szépség kapcsolata (össz. 5 db, vizsgált 4);
- művészek és művészeti ágak sajátosságai, művészetelmélet, esztétika (össz. 7 db, vizsgált 5).

Megvizsgáltuk és elemezni próbáltuk a kéziratárban még fellelhető 31 dolgozatot a cím, a szerző, a bíráló, az érdemjegy, a benyújtás dátuma, valamint a tartalom szerint. Egyes dolgozatokban találtunk tartalomjegyzéket, eredetiségi nyilatkozatot, alapvizsgálat ismertetőt és bírálatot is, másokban csupán magát a dolgozatot, így jellemzésük nem lehetett egyformán részletes. Azoknál a dolgozatoknál, melyeknél értékelést is találtunk, meg tudtuk állapítani a minősítő tanár által feltehetően alkalmazott értékelési szempontokat, illetve mivel ezek hivatalosan még nem léteztek abban az időben, látni lehet, milyen elengedhetetlen kívánalmaknak feleltették meg az írásokat, mielőtt valakit tanári képesítéssel ruháztak fel. Ezek lehetnek az anyaggyűjtés eredményessége, a feldolgozás stádiuma – leírás és elemzés aránya, nyelvtudás és alkalmazása: nyelvhelyesség-helyesírás, szerkezeti felépítés – kutatási anyag elrendezése, statisztikai közlések, szakirodalom-forráshasználat és feltüntetése – hivatkozások, idézetek, stílus minősége. A megírt bírálatok szövege ezen csomópontok mellett halad. Az értékelő által adott érdemjegyek

⁴ Szabó Magda szellemiségében egész életében hű maradt szeretett szülő- és iskolavárosához, Debrecenhez. Itt töltött életének és iskolás éveinek emlékeit számos művében megörökítette. Irodalmi közéleti indulása is e városhoz köthető, mivel 1937-ben Oláh Gábor író mutatta be a Csokonai Körben az új debreceni költők között az akkor pályakezdő irodalmárt. (Bakó, 1986, 347.)

⁵ Külön-külön számoltuk az azonos szerzőjű és azonos vagy hasonló című és témájú, egymásból továbbfejlesztett munkákat (pl. pályamunka → szakdolgozat → doktori értekezés).

is igen változatosak: a legtöbb általunk vizsgált dolgozatot Hankiss János, illetve Pap Károly minősítette, de Hankiss több esetben adott gyenge vagy egy alkalommal elégtelen osztályzatot, mint kollégája, igaz, idegen nyelven mindig sokkal nagyobb kihívást jelent írásművet készíteni, mint anyanyelven – esetünkben a francia nyelvűek a leggyengébb dolgozatok, és főleg nyelvtudás- és alkalmazásbeli hiányosságokat vagy durva hibákat kifogásol bennük. Tipikus hibaként pedig a gyűjtött anyag nem kellő mértékű feldolgozását vagy elemzését, illetve a kutatómunka során megvalósuló kismértékű önállóságát említhetjük.

A bölcsész dolgozatok összesített eredményei

A bíráló tanárok csak a szakdolgozatok esetében tekinthetők biztos adatnak, hiszen a pályamunkák és a doktori értekezések témakiírói nincsenek feltüntetve. Szembeötlő tény – ahogy már jeleztük is –, hogy a legtöbb művészeti-esztétikai témájú szakdolgozatot Hankiss János professzor értékelt, őt követi Pap Károly. A többi egyetemi tanár – Láng Nándor, Darkó Jenő, Járdányi-Paulovics István és Gaetano Trombatore – csak néhány vagy egyetlen tanárjelöltet vezettek a művészetek berkeibe a diplomaszerezés folyamatában. Ez azt a tényt sugallja, hogy bár jóval többen oktattak művészeti-esztétikai stúdiókat, talán ők azok, akik leginkább be tudták vagy be kívánták építeni tudományos szakterületükbe, a tanárjelöltek oktatásába ezeket a tartalmakat.

A vizsgált időszakban összesen 3403 bölcsész dolgozat született, ebből 143 pályamű,⁶ 2750 tanári szakdolgozat és 510 doktori értekezés. Mindebből 46 művészeti témájú, ez mindössze 1%. A statisztikai számadatok mutatják, hogy bármennyire is fontos területet jelentett megítélésünk szerint az 1914–1949 között működő bölcsészkarai oktatók tudományos és személyes érdeklődésből fakadó művészeti-esztétikai tevékenysége, a bölcsészkar egész működését tekintve ez mennyiségileg elenyésző, s igazán csak néhány ember esetében jelentett ez a ráhatás tartós, avagy végleges befolyást az egyetemi tanulmányok idején.⁷ A diploma megszerzése után, életre szóló egyetemi művészeti hatás csak néhány tanárjelölt esetében mutatható ki, hiszen „követéses vizsgálat” ebből a szempontból köztük tudomásunk szerint nem készült.

2. táblázat: A debreceni tudományegyetem bölcsészettudományi karának hallgatói által készített összes dolgozat 1914–1949

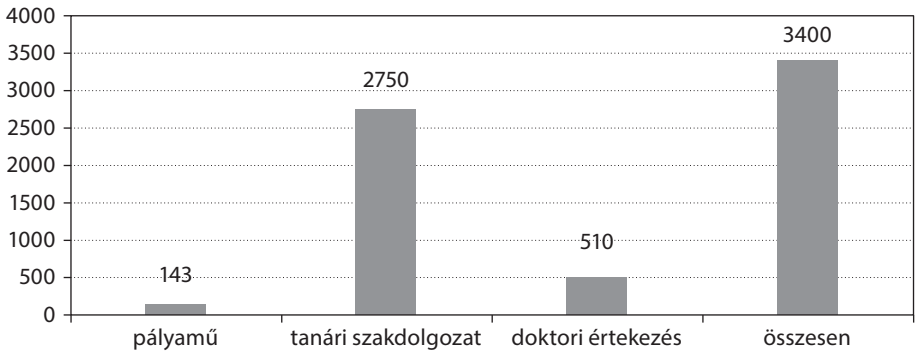
Év	A dolgozat típusa			
	Pályamű	Tanári szakdolgozat	Doktori értekezés	Összesen
1914-1950	143	2750	510	3403

⁶ A pályaművek száma nem egyezik meg a Mudrák József által közölt adattal. Mi az elsődleges forrásként használt egyetemi évkönyvben közölt dolgozatok megszámlálásával jutottunk ehhez az adathoz. Ld. KLTE évkönyve, 1955, 1–168.

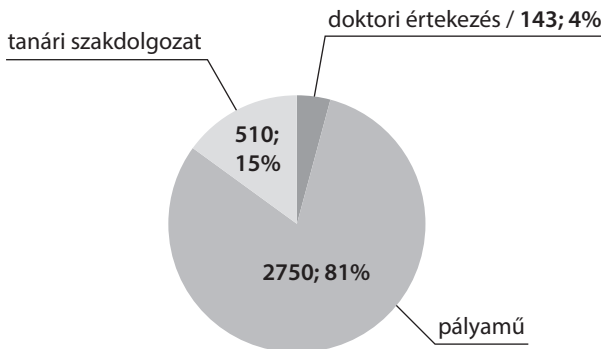
⁷ A korabeli bölcsészettudományi kar fő feladata a tudós-utánpótlás mellett a középiskolai tanárképzés volt. Az egyetemi tanszabadság akkori elve anarchikus viszonyokat okozott, a Tanárképzőintézet szigorú rendje inkább a tanítási gyakorlat felé orientált. Ezekben a művészettörténet és az esztétika igen periférikus szerephez jutott. (Dr. Mudrák József szíves közlése alapján.)

Forrás: KLTE évkönyve, 1955, 1–168., Szerk. Tamusné Molnár, 2015.

A diagram szintén a táblázatban foglalt értékeket mutatja jól érzékeltetve, hogy az összes dolgozat számának mekkora részét teszik ki az egyes műfajokban készült pályaművek, tanári szakdolgozatok és doktori értekezések.

1. ábra: A debreceni tudományegyetem bölcsészettudományi karán készült összes hallgatói dolgozat műfajonként 1914–1949

Forrás: KLTE évkönyve, 1955, 1–168., Szerk. Tamusné Molnár, 2015.

Az ábrán jól látható a három műfajban írt dolgozatok százalékos megoszlása: a 2750 tanári szakdolgozat teszi ki az összes bölcsész dolgozat többségét, 81%-át, a doktori értekezések 510 darabja az összes dolgozat számának 15%-át, míg a 143 pályamű 4%-ot jelent.

Következtetések

A vizsgált bölcsészdolgozatokat igyekeztünk numerikusan és tartalmilag is, általunk választott szempontok szerint sorra venni, csoportosítani, elemezni, hogy kiderítsük: a professzorok, oktatók témaválasztásai és/vagy a hallgatók témaválasztásai tükrözik-e a tanárok által közvetített művészeti-esztétikai tartalmakat. A vizsgálat szempontjai a dolgozatok műfajai, értékelői, a témaválasztás, az értékelési szempontok és a dolgozatok érdemjegyei

voltak. Ennek érdekében bemutatottuk mennyi és milyen műfajú bölcész dolgozat született művészeti-esztétikai témákban a debreceni hallgatók tollából 1914–1949 között. Mindezt azért tartottuk fontosnak, mert meggyőződésünk, hogy a tanárok fő kutatási területei, oktatót tárgyai és megjelent tudományos vagy ismeretterjesztő írásai hatással vannak tanítványaik témaválasztására, érdeklődési körére. Előfordult, hogy egy sikeres pályamunkából publikáció is lett. Kimutattuk, hogy műfaj szerint tanári szakdolgozattól, tantárgy szerint francia nyelv és irodalomból, Hankiss János professzor bírálataival született a legtöbb írás, őt követte Pap Károly, a magyar irodalomtörténet professzora.

A vizsgált korszakban nem beszélhetünk a mai értelemben vett témavezetőről. A tanárjelöltek a szakuk professzorától kértek és kaptak címet, témajavaslatot, de ezzel ki is merült a professzor és a hallgató együttműködése. A szakdolgozat célja akkoriban ugyanis az volt, hogy megmutassa, mennyire képes a hallgató önálló kutatásra, irodalom-feltáráásra, irodalom-feldolgozásra, a talált anyag rendszerezésére, csoportosítására és esetlegesen az értékelésére. A tanítványok nem zaklatták témaadóikat félkész munkáikkal, nem is illett a méltóságos professzor urakat ezzel zavarni. Aki ilyet tett volna, arról jogosan gondolhatta volna a professzora, hogy alkalmatlan a tanári és a kutatói pályára, mivel nem képes önállóan megbirkózni a választott témával.⁸

A bírálók – akik legtöbb esetben a téma ajánlói voltak – csak végső megfogalmazásuk állapotában találkoztak először a jelöltjeik dolgozatával, akkor értékelték őket. Így valóban a diákok művét véleményezték. Akik nem voltak képesek eleget tenni ennek a feladatnak, bértollnokokkal íratták meg a szakdolgozatukat, sőt doktori értekezéseiket is.⁹ Előre meghatározott értékelési szempontok nem voltak. Ez mélyen sértette volna a professzorok tekintélyét, úgy érezték volna, csorbul az egyetemi tanári szabadságuk, autonómiájuk. Az elbírálás ezért igen szubjektív volt. Pár mondattól fél-egész oldalig terjedt a géppel vagy kézzel írt szöveg.

A kiírásra kerülő pályatételek¹⁰ többnyire a professzorok egyéni érdeklődését, ízlését tükrözték, sok esetben az is mutatja ezt, hogy éveken át ismétlődtek ugyanazok a pályatételek, vagyis a diákok nem érezték magukat megszólítva a professzor témái által, annyira idegenek voltak tőlük a kiírt címek. A sikeresen kifejtett pályamunkákat általában szakdolgozatként is elfogadták. A szakdolgozati témák köre ugyancsak professzoronként változó volt. Általában ezek nem apróbb részlettémák kidolgozásai voltak, hanem nagyobb, átfogó témák kifejtései. Pap Károly pl. sokszor teljes írói életműveket tárgyaltatott a jelöltjeivel.¹¹ Volt egy-két íratlan szabály, amelyet illetet betartani, bár olykor ezeket is áthágták.¹² A tanári szakdolgozat nem volt fajsúlyos munka, nem kellett "megvédeni" a szó mai értelmében, a mai gyakorlat szerint. Megírni és benyújtani kellett, majd tudomásul venni az értékelését. A szakdolgozat is és a doktori dolgozat is sokkal inkább "beugró"-jellegű volt, a jelentőségük nem volt nagy a szóbeli megmérettetéshez képest. A dolgo-

⁸ Dr. Vincze Tamás szíves közlése alapján.

⁹ Ezt támasztják alá Zibolen Endre szavai Vincze Tamás disszertációjában. (Vincze, 2011, 100.)

¹⁰ 1915–1949. Ld. Mudrák, 2005, 41–56.

¹¹ Ld. Kiss László (1930) Molnár Ferenc; Bagdi Imre (1932) Ady Endre; Fazekas József (1932) Reményik Sándor élete és költészete; Gaál Endre (1932) Benedek Elek élete és irodalmi munkássága; Koller Gabriella (1932) Móra Ferenc.

¹² Pl. ilyen íratlan szabály volt, hogy élő személyről nem készül szakdolgozat. Debrecenben mégis megtörtént, hogy még Oláh Gábor író életében (1881–1942) szakdolgozat született róla ugyancsak Pap Károly témavezetésével. Ld. Nagy András (1932): Oláh Gábor élete és költészete.

zatos befogadó tanár személye sem volt kérdéses, mivel egyszemélyes tanszékek voltak sokáig, így nem volt választék: az adott szak professzoránál írtak tanári szakdolgozatos és az arra ambíciót érzők doktori értekezést.¹³

A doktorálás esetében nem volt olyan jelentősége az írásban benyújtott értekezésnek, mint manapság. Leginkább annyiban került szóba a dolgozat, hogy a szigorlat egyes kérdései kapcsolódhattak a dolgozat témájához. A szóbeli vizsgán azon volt a hangsúly, mit tud a jelölt a választott főtárgyból és a két melléktárgyból. A doktori értekezés benyújtása és kedvező elbírálása – az értékelést megkapták írásban a jelöltek – előfeltétele volt annak, hogy a jelölt megjelenhessen a jóval fajsúlyosabb doktori szigorlaton.

Kutatásunk során nem várt megállapításra tettünk szert: annak ellenére, hogy a kimondottan művészetelméleti-esztétikai kurzusokat a filozófia és a pedagógia tanszék professzorai tartották, műveikben és óráikon leginkább ők tárgyaltak ilyen jellegű tartalmakat, témavezetésük alatt alig született művészeti témájú dolgozat. Filozófiából két doktori értekezés látott napvilágot ezen a területen, pedagógia tárgyból viszont egyetlen dolgozat sem született, így számuk elenyésző a többi írás számához képest. Ennek lehet az oka, hogy a témákat ajánló professzorok „megmaradva a kaptafánál” a törzsanyag témaköreit szánták hallgatóiknak, nem vonták be a diplomaszerezés folyamatába személyes érdeklődésük tárgyát illetve, hogy az egyetem diáksága nem szívesen vállalkozott ezeknek a tartalmaknak a vizsgálatára, kutatására, hiszen ez a feladat komoly önállóságot kívánt tőlük minimális vagy inkább semmilyen professzori segédlettel.

IRODALOM

- AMBRUS I. (1929) *Az empire és a debreceni Nagytemplom*. DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)
- ANTAL I. (1929) *Les opérettes francaises représentées au XIXe siècle à Vienne et en Hongrie* (A francia operettek a XIX. században, különös tekintettel a Bécsben és Magyarországon előadottakra). DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)
- ASZTALOS S. (1942) *Az irodalom és a képzőművészet határkérdései. (Adalékok a stilisztikai szemléletesség kérdéséhez)*. DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)
- BAKÓ E. (1986) Irodalmi élet a két világ-háború között. In: Tokody Gyula (szerk.): *Debrecen története 4. kötet, 1919–1944*. DMVT, Debrecen. pp. 329–360.
- BALOGH E. (1938): *Le livret de l'opera romantique francais* (A francia romantikus librettók). DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)
- BALOGH J. (1938) *Írók és művészek regényes életrajza századunk irodalmában*. DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)
- BELFY S. (1936) *Cicero és a művészet (A De signis alapján)*. DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)
- BERKOVITS J. (1933) *La vie intellectuelle de Debrecen et les inspirations francaises* (Debrecen szellemi élete és a francia ösztönzések). DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)
- BERKOVITS J. (1934) *Debrecen szellemi élete és a francia ösztönzések*. DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (doktori értekezés)
- BERKY I. (1929) *Les opéras francais représentés à Vienne (1800–1870)* (A Bécsben bemutatott francia operák (1800–1870)). DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)

¹³ Dr. Vincze Tamás szíves közlése alapján.

- BUDA A. (2001) Horváth János szakdolgozat-bírálati. *Irodalomismeret*. No. 1. <http://www.c3.hu/~iris/>. Letöltés: 2015. szeptember 30.
- FELKER GY. (1939): *A római zene*. DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)
- HEGYI T. (1936) *A debreceni színház története 1867-ig*. DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)
- HOFFMANN A. (1933) *A szerzetesrendek magyar nyelvű iskoladrámái a XVIII. században*. DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)
- HERNÁDI (HEÉ) L. (1936) *Des pièces de théâtre françaises sur la scène de Debrecen à partir de 1880 jusqu'à 1935* (A debreceni színházi világot befolyásoló francia darabok 1880 és 1935 között). DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)
- KÁDÁR T. (1937) *A magyar társadalom nevezetesebb típusai a színpadon*. DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)
- KÓNYA J. (1928) *Művelődéstörténeti vonatkozások ifjabb Plinius leveleiben*. DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)
- KOVÁCS E. (1936) *Berlioz et la littérature* (Berlioz és az irodalom). DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)
- MÓDIS L. (1955, szerk.) *A Debreceni Kosuth Lajos Tudománygyűjtemény könyvtárának évkönyve 1954. 2. rész. Kézirat – A Debreceni Tudománygyűjtemény Bölcsészettudományi Karához benyújtott pályamunkák, tanári szakdolgozatok és doktori értekezések bibliográfiája 1914–1950*. DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen.
- MUDRÁK J. (2005) *Pályatételek és pályamunkák a bölcsészettudományi karon*. In: *Közlemények a Debreceni Tudománygyűjtemény történetéből*. 2. kötet. DE, Debrecen. pp. 41-56.
- PAPP B. (1940) *Le Mémoires de Berlioz* (Berlioz emlékirata). DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)
- PUSZTAY R. (1931) *A női alak ábrázolásának problémái és fejlődése a görög szobrászatban*. DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)
- RÁCZ I. (1934) *Les relations entre Debrecen et la France de 1800 jusqu'à 1870* (Francia vonatkozások Debrecenben 1800-tól 1870-ig). DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)
- RÁCZ I. (1934) *A debreceni Csokonai Kör története, a hazai irodalmi társaságok keretén belül*. DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)
- RÉPÁSY O. (1943) *Il teatro del Manzoni* (Manzoni színháza). DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)
- SZABÓ E. (1929) *A barokk és a debreceni Szent Anna-templom*. DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)
- SZABÓ M. (1939) *De medicaminibus faciei apud Romanos usitatis* (A római szépségápolás). DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)
- SZECSKŐ K. (1945) *A magyar irodalom filmművészeti kihatásai* (A magyar film múltja és jövője). DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (doktori értekezés)
- SZÍJ R. (1987) *Mata János (1907–1944)*. A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve 1986. A Debreceni Déri Múzeum Kiadványai LXV. DM, Debrecen. pp. 405–481.
- SZILÁGYI B. (1936) *Pièces de théâtre françaises sur la scène de Debrecen des origines jusqu' a 1880* (A Debrecenben bemutatott francia darabok a kezdetektől 1880-ig). DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)
- SZILÁGYI B. (1938) *A debreceni színház és színház története 1796–1880*. DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (doktori értekezés)
- SZITHA É. (1947) *A nyírbátori református templom 1947-ben*. DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)
- SZULYOVSKY K. J. (1943) *L'esthétique de Flaubert* (Flaubert esztétikája). DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)

TIHANYI V. (1928) *Le drame français au théâtre hongrois de 1837 a 1847*. (Az 1837 és 1847 között magyar színházakban bemutatott francia drámák). DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)

TÓTH E. (1933): *Nyirő József*. DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)

VÁNDOR (WEISZENSTEIN) F. (1935) *Le théâtre français en Hongrie de 1900 á 1930* (A francia színjátszás Magyarországon 1900 és 1930 között). DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (szakdolgozat)

VINCZE T. (2011): *Karrierutak és iskola-teremtés a XX. század első felének magyar neveléstudományában*. (Mitrovics Gyula pályájának és szakmai műhelyének kvalifikációtörténeti nézőpontú bemutatása). DE BTK Humán Tudományok Doktori Iskolája, Debrecen. (doktori (PhD) értekezés) Letöltés: 2015. március 15.

WALLISCH, O. (1931) *Il teatro italiano contemporaneo (dal 1850 ai giorni nostri)* (Az olasz kortárs színház 1850-től napjainkig). DE ENK BTK és TTK Kézirattára, Debrecen. (doktori értekezés)